

# Uitvoeringsagenda Europese Zaken 2023 – 2024

*Disclaimer: De precieze uitwerking en vorm van de Uitvoeringsagenda Europese Zaken kan komende jaren nog worden aangepast.*





# Inhoudsopgave

<b>1. Inleiding</b>	<b>3</b>	<b>8. Regionale Economie</b>	<b>17</b>
<b>2. Duurzame Gezonde Leefomgeving</b>	<b>4</b>	8.1 Recente beleidsontwikkelingen	17
2.1 Recente beleidsontwikkelingen	4	8.2 Gezamenlijke inzet	18
2.2 Gezamenlijke inzet	6	<b>9. Klimaat</b>	<b>19</b>
<b>3. Slimme en Multimodale Mobiliteit</b>	<b>7</b>	9.1 Recente Beleidsontwikkelingen	19
3.1 Recente beleidsontwikkelingen	7	9.2 Gezamenlijke inzet	19
3.2 Gezamenlijke inzet	8	<b>10. Commissiewerkprogramma 2024</b>	<b>21</b>
<b>4. Energietransitie</b>	<b>9</b>	<b>11. Vooruitblik op Europese Legislatuur 2024 – 2029</b>	<b>22</b>
4.1 Recente beleidsontwikkelingen	9	<b>12. Het Europese subsidielandschap</b>	<b>23</b>
4.2 Gezamenlijke inzet	10	12.1 Duurzame Gezonde Leefomgeving	23
<b>5. Digitalisering</b>	<b>11</b>	12.2 Slimme en multimodale mobiliteit	24
5.1 Recente beleidsontwikkelingen	11	12.3 Energietransitie	25
5.2 Gezamenlijke inzet	11	12.4 Digitalisering	26
<b>6. Circulaire Samenleving</b>	<b>13</b>	12.5 Circulaire samenleving	27
6.1 Recente beleidsontwikkelingen	13	12.6 Plattelandsontwikkeling	28
6.2 Gezamenlijke inzet	14	12.7 Regionale economie	29
<b>7. Plattelandsontwikkeling</b>	<b>15</b>	12.8 Klimaat	30
7.1 Recente beleidsontwikkelingen	15		
7.2 Gezamenlijke inzet	16		

# 1. Inleiding

De EU is in feite de vierde bestuurslaag van Nederland. Zo'n 70% van de wetten in Nederland zijn het directe gevolg van Europees beleid. Dat betekent dat Europees beleid Nederlands beleid is, en dat het Nederlandse beleid goed moet zijn ingebed in het Europese beleid. De hechte bestuurlijke en politieke relaties tussen gemeenten, provincies en rijk die Nederland kent, moeten ook gelden tussen het nationaal en het Europese niveau, ambtelijk en politiek. Het gaat daarbij zowel om een pro-actievere inbreng van Nederland in de totstandkoming van het Europese beleid als om een goede voorbereiding op en implementatie van het Europese beleid.

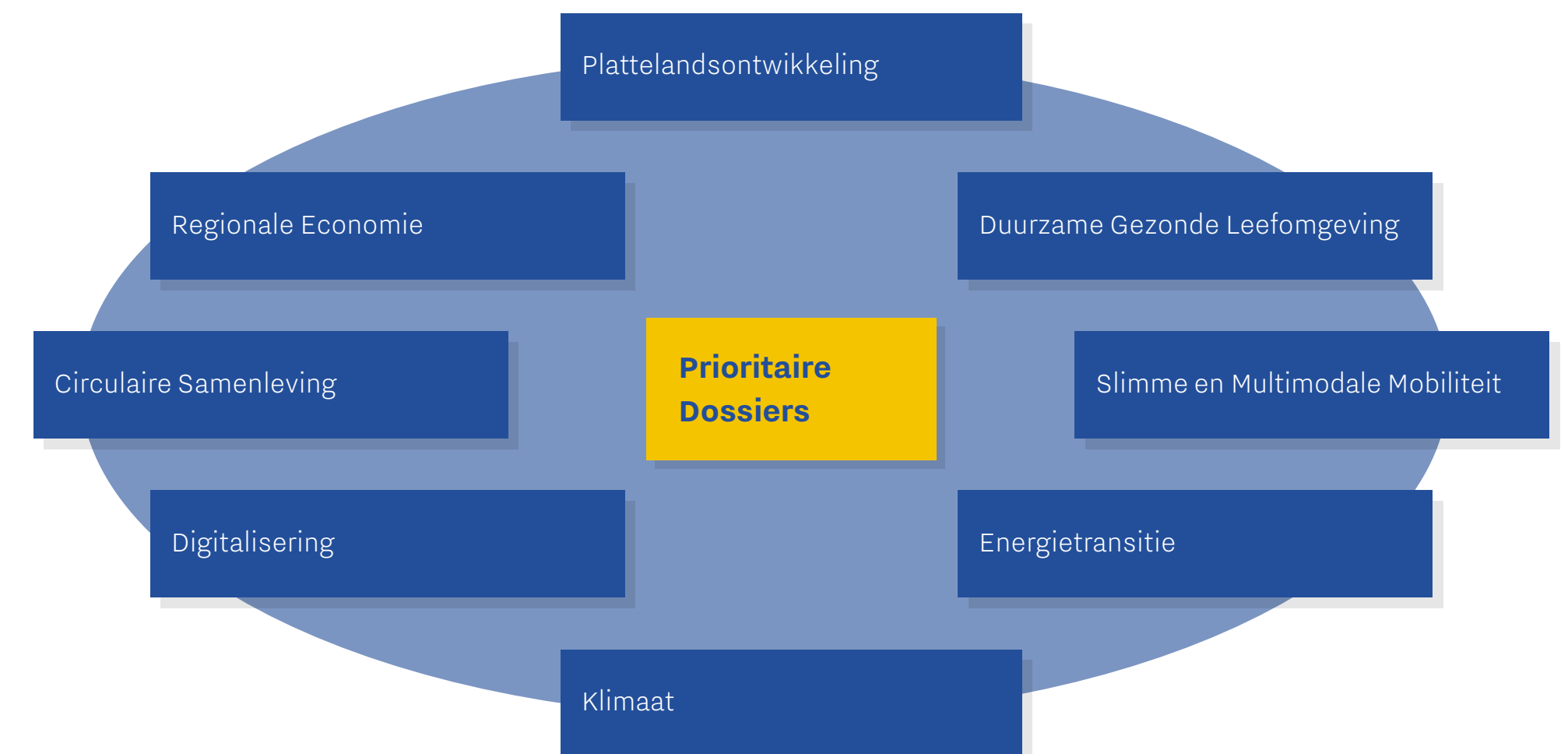
Tijdens het directie- en management werkbezoek aan Brussel op 8 maart 2023 is geconcludeerd dat Europese impact op provinciale opgaven groeit. Er is afgesproken om als provincie tijdig te anticiperen op Europese beleidsinitiatieven, ook om toekomstige financiële en juridische risico's en onuitvoerbare situaties te voorkomen. Met elkaar is de behoefte uitgesproken om Europese en provinciale agenda's beter met elkaar te verbinden om ook tijdig concrete kansen en risico's in beeld te brengen en te kunnen vertalen naar doelgerichte actieplannen.

De afgelopen periode heeft het cluster Europa aan de hand van de huidige prioriteiten en aandachtsgebieden uit de Europastrategie 2019 – 2023 een scan uitgevoerd om de Europese dimensie per thema nader in kaart te brengen. De prioritaire thema's corresponderen met de dossiers die in het Huis van de Nederlandse Provincies worden gehanteerd.

Deze Uitvoeringsagenda Europese Zaken voor 2023 – 2024 vormt daarmee de basis voor onze gezamenlijke inzet, vervolgvactiteiten en het maken van concrete werk- en procesafspraken die ook verankerd zullen worden in de nieuw op te stellen Europastrategie.

De indeling van deze Uitvoeringsagenda is als volgt: In de Hoofdstukken 2-9 beschrijven we recente beleidsontwikkelingen, de gezamenlijke inzet van de 12 provincies en de aanvullingen op de inzet vanuit Platform Europa per thematisch beleidsthema. In Hoofdstuk 10 beschrijven we de belangrijkste aandachtspunten

uit het Europese Commissiewerkprogramma 2024 (ECWP). In Hoofdstuk 11 blikken we vooruit op de komende Europese legislatuur voor de periode 2024 – 2029 en inzet vanuit het Rijk en de Provincies. Ten slotte wordt in Hoofdstuk 12 het Europese subsidielandschap in kaart gebracht inclusief concrete en kansrijke Europese calls.



## 2. Duurzame Gezonde Leefomgeving

### 2.1 Recente beleidsontwikkelingen

Het cluster Europa informeert doorlopend over Europese actualiteiten en ontwikkelingen. Elk Europees beleidsvoorstel dat (potentiële) impact heeft op de Utrechtse opgaven wordt opgevolgd aan de hand van een signaal waarin het Europese voorstel wordt beschreven en een eerste duiding plaatsvindt. Onderstaand hebben we de meest recente beleidsontwikkelingen beschreven. Tevens een vooruitblik op het komende jaar op basis van het ECWP 24 dat recentelijk werd gepubliceerd.

In juli 2023 werd de *bodemgezondheidsrichtlijn monitoring en veerkracht richtlijn* gepubliceerd en ook de natuurherstelwet komt eraan. De *bodemgezondheidsrichtlijn* bodemmonitoring en veerkracht richtlijn zal impact hebben op de gebouwde omgeving van provincie. Omdat dit de bodemkwaliteit en ecosystemen kan aantasten wordt een circulaire aanpak bij het bouwen van nieuwe infrastructuur en verstedelijking gestimuleerd. Daarnaast werkt de richtlijn door via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het National Strategisch Plan via de voorwaarden voor goede landbouw en milieucondities.

Het voorstel van de Europese Commissie betreffende de *natuurherstelverordening* heeft in de zomer van 2023 al veel stof doen opwaaien. Het voorstel van de Europese Commissie voor een wet op natuurherstel is de eerste uitgebreide wet in zijn soort die het hele continent bestrijkt. De eerste versie van dit voorstel kon niet op een meerderheid in het Europees parlement rekenen maar inmiddels is er nieuwe versie geïntroduceerd. Het is een sleutelement van de *EU-biodiversiteitsstrategie*,

waarin wordt opgeroepen tot bindende doelstellingen om aangetaste ecosystemen te herstellen, met name die met het meeste potentieel om koolstof vast te leggen en op te slaan en om de gevolgen van natuurrampen te voorkomen en te verminderen. Als onderdeel van deze biodiversiteitsstrategie heeft de Europese Commissie recentelijk een *bosmonitoringskader* voorgesteld. Het monitoringskader heeft tot doel de lidstaten, boscijneren en bosbeheerders beter in staat te stellen om te reageren op de toenemende bedreigingen voor bossen in de EU en de bossen veerkrachtiger te kunnen maken.

Met betrekking tot de doelstellingen van de Green Deal doet de Europese Commissie het voorstel voor de *Herziening van de REACH lijst met giftige stoffen van de Chemicaliën Strategie*. In het kader van de duurzaamheidsstrategie voor chemische stoffen worden daarom maatregelen getroffen die mens en milieu beter beschermen tegen gevaarlijke chemische stoffen en die aanzetten tot innovatie om veilige en duurzame alternatieven te ontwikkelen. Dit betekent dat de regels voor de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH) in de EU moeten worden herzien. Provincies monitoren en verlenen de vergunningen voor stoffen op de REACH lijst. Buiten de chemicaliën die gereguleerd worden middels de generieke REACH-verordening gaat er speciale aandacht uit naar de totstandkoming van een Europees totaalverbod op PFAS. In lijn met het IPO standpunt opgenomen in het position paper Nederlandse Provincies steunen een snel totaal verbod en uitfasering van PFAS gebruikt de provincie Utrecht meerdere public affairs instrumenten om

Europese beleidsmakers te informeren over de noodzaak van een totaalverbod. Een concreet voorstel waarop gelobbyd kan worden wordt verwacht in 2025, tot die tijd opereert de provincie agendasettend en worden er bijvoorbeeld evenementen en kennisuitwisselingen hieromtrent georganiseerd.

In oktober 2022 heeft de Europese Commissie het voorstel voor de herziening van de *richtlijn luchtkwaliteit* gepubliceerd. Het voorstel bevat een aanscherping van de grenswaarden voor de meest vervuilende stoffen. Er bestaat momenteel een voorlopig akkoord tussen de Raad van de Europese Unie en het Parlement ten aanzien van deze herziening. De Europese Commissie heeft daarnaast ook een herziening van de *Richtlijn Industriële Emissies* aangekondigd. De richtlijn regelt de milieueffecten van elektriciteitscentrales, raffinaderijen, afvalverwerking en -verbranding, de productie van metalen, cement, glas, chemicaliën, pulp en papier, levensmiddelen en dranken, en de intensieve varkens- en pluimveehouderij. De richtlijn bestrijkt alle relevante verontreinigende stoffen die mogelijk worden uitgestoten door agro-industriële installaties en die van invloed zijn op de menselijke gezondheid en het milieu. Het bestaande rechtskader zal worden versterkt met nieuwe maatregelen om de algehele doeltreffendheid ervan te vergroten.

In maart 2023 heeft de Raad tot *wijziging van de verordening (2019/631) aangenomen over strengere CO<sub>2</sub>-emissienormen voor nieuwe auto's en lichte bedrijfsvoertuigen*. De nieuwe normen moeten de emissies van wegvervoer, dat van alle vervoerstakken het meest



uitstoot, verminderen en de automobielsector de juiste impuls geven om over te schakelen op emissievrije mobiliteit en te blijven innoveren. De verordening schrijft voor dat de gemiddelde jaarlijkse CO<sub>2</sub>-uitstoot van het gehele EU-wagenpark van nieuwe auto's en nieuwe bestelwagens ten opzichte van 2021 moet worden verminderd met 15% voor de periode 2025 – 2029 en met 37,5% voor nieuwe auto's en 31 procent voor nieuwe bestelwagens vanaf 2030.

De *herziening van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater* stelt minimumeisen voor de zuivering van stedelijk afvalwater en is daarom een heel belangrijk kader voor het uitvoeren van de zuiveringstaak door de Nederlandse waterschappen. Dat betekent dat de samenhang met de Kaderrichtlijn Water (KRW) essentieel is.

De KRW dient hét leidende instrument te blijven waarin de doelen voor de waterkwaliteit worden bepaald. Daarnaast kan de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater invulling geven aan de doelen uit de Europese Green Deal op het gebied van energie- en klimaatbeleid en circulaire economie. De Europese lidstaten hebben in 2000 gezamenlijke afspraken gemaakt over de maatregelen om de Europese waterkwaliteit hoog te houden. Water is een grensoverschrijdend onderwerp en deze maatregelen zijn vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water. In 2027 moet Nederland, in overeenstemming met de Europese Kaderrichtlijn Water, voldoen aan waterkwaliteit- en kwaliteitsdoelen. Het betreft vooral een gemeentelijke bevoegdheid, maar provincies kunnen ontheffing verlenen aan de zorgplicht van gemeenten of aanvullende eisen stellen.





Op het gebied van water doet de Europese Commissie nog twee voorstellen. Ten eerste, de evaluatie van de *Nitraatrichtlijn* uit 1991. De richtlijn is destijds opgesteld ter bescherming van het water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen. Bij de evaluatie zal worden gelet op hoe de richtlijn past binnen de huidige klimaat- en milieumomstandigheden en of het landbouwers voldoende helpt om aan te passen.

Daarnaast presenteerde de Europese Commissie het initiatief voor waterbestendigheid, om waterschaarste in de toekomst tegen te gaan. Dit vergt structurele investeringen, waarbij de provincies ook een grote rol kunnen spelen. Zij hebben een zorgplicht voor een veilige en duurzame drinkwatervoorziening.

De provincie Utrecht constateert dat de politieke veranderingen binnen de Europese instellingen in 2024 maken dat de ambities vastgelegd in de Europese Green Deal de komende jaren onder druk komen te staan. Zowel de lidstaten, waaronder Nederland, als het Europees Parlement zijn in toenemende mate kritisch over de aan de Green Deal verbonden cumulatieve regeldruk en consequenties voor het concurrentievermogen van de private sector. Als provincie Utrecht en Huis van de Nederlandse Provincies houden we deze ontwikkeling nauwlettend in de gaten en zullen wij, waar nodig en gepast, onze zienswijzen hieromtrent voor het voetlicht brengen bij Europese stakeholders.

## 2.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Duurzame Gezonde Leefomgeving gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging.

Daarnaast is het de ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

Daarnaast wordt de inzet van de provincie aangevuld door de Utrechtse aandachtspunten en geïdentificeerde uitvoeringsrisico's van Europees beleid in deze regio.

### **Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies**

- Meer aandacht voor de implementatie en regionale uitvoerbaarheid van Europese milieuregelgeving.
- De milieupogaven voor bodem, water en lucht vertonen een dermate overlap, dat dit vraagt om meer EU-coördinatie en afstemming.
- Bij het implementeren van EU-milieubeleid op provinciaal niveau, moet er een juiste balans tussen landbouw, natuur, industrie, stad en land worden gevonden, met voldoende ruimte voor regionaal maatwerk.

### **Utrechtse aandachtspunten**

#### *De Europese prioriteiten voor Utrecht*

Vanuit milieu en gezondheidsoogpunt liggen de prioriteiten op de Europese richtlijnen voor luchtkwaliteit en doorontwikkeling van innovaties op gebied van een gezond stedelijk leven.

#### *Aanvullende Utrechtse boodschap Duurzame Gezonde Leefomgeving*

In juli werd door alle ministers van Europese lidstaten de Declaration of the seventh ministerial

conference on environment and health in Boedapest ondertekend. In deze declaratie wordt de alarmklok geluid over de effecten van de zgn. triple crisis (klimaatverandering, milieuverontreiniging en verlies van biodiversiteit) 'on our lives, eco-systems, human and animal health and well-being across generations in our Region'. Minister Kuipers ondertekende deze Declaration namens Nederland.

Door WHO Regions for Health en WHO Healthy Cities is een Joint Statement uitgebracht, ter ondersteuning van de Declaration en om de rol van steden en regio's in deze opgave te benadrukken. Voor de lobbydoelen is het belangrijk de gezondheidseffecten van de klimaatverandering (bv de effecten van hittestress), en de well-being economy sterk te benoemen. Hierin kunnen we optrekken met Rijk en WHO.

#### *Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's*

Op het gebied van milieu en gezondheid bestaat er het risico dat de samenhang tussen de advies-waarden van de WHO en de Europese richtlijnen voor luchtkwaliteit mist.



# 3. Slimme en Multimodale Mobiliteit

## 3.1 Recente beleidsontwikkelingen

De Duurzame en Slimme Mobiliteitsstrategie is een belangrijk onderdeel van de Europese Green Deal om de uitstoot van mobiliteit in 2050 met 90% te verminderen en vormt het Europese kader voor het toekomstige Europese transport- en mobiliteitsbeleid.



Op 14 februari 2023 presenteerde de Europese Commissie, in het kader van de European Green Deal, *de herziening inzake de CO<sub>2</sub>-emissierechten voor zware voertuigen* (vrachtwagens en bussen). Het originele commissievoorstel stamt uit 2019 en bevat doelen om de emissies van zware voertuigen te reduceren voor 2030 (met een tussentijdse doelstelling voor 2025). In 2030 moesten nieuwe zware vrachtwagens 30% minder CO<sub>2</sub> uitstoten. In 2025 was dit 15% minder CO<sub>2</sub>. Trucks vertegenwoordigen minder dan 2% van het Europese wagenpark, maar zijn verantwoordelijk voor 25% van de uitstoot.

Op 11 juli 2023 heeft de Europese Commissie een *pakket gepubliceerd voor vergroening van het goederenvervoer*, als onderdeel van de EU Green Deal en de Strategie voor Duurzame en Slimme Mobiliteit. Het pakket bestaat uit een mededeling, een *voorstel voor een verordening voor efficiënter gebruik van de spoorwegcapaciteit*, een *voorstel voor een verordening voor kwantificering en rapportage van broeikasgasemissies van vervoersdiensten* ("CountEmissionsEU") en een *voorstel voor een herziene richtlijn voor afmetingen en gewichten* om het gebruik van emissievrije vrachtwagens te stimuleren. Het geheel aan voorstellen moet het goederenvervoer in de EU efficiënter en duurzamer maken en bijdragen aan de doelstelling om transportemissies met 90% te verminderen tegen 2050.

Daarnaast hebben de Raad en het Parlement, in juni 2023, een voorlopig akkoord bereikt over de *herziening van de richtlijn intelligente vervoerssystemen* uit 2010 over het invoeren van Intelligente Vervoerssystemen (IVS). De herziene richtlijn moet rekening houden met

technologische ontwikkelingen zoals geconnecteerde en geautomatiseerde mobiliteit, MaaS-toepassingen (Mobility as a Service) en multimodaal vervoer. Ook moet er mee de beschikbaarheid en interoperabiliteit worden verbeterd van de digitale gegevens die deze diensten ondersteunen. Het voorstel is daarmee een belangrijke stap voor de totstandbrenging van de gemeenschappelijke Europese gegevensruimte voor mobiliteit.

In maart 2023 heeft de Raad de tot *wijziging van de verordening (2019/631) aangenomen over strengere CO<sub>2</sub>-emissienormen voor nieuwe auto's en lichte bedrijfsvoertuigen*. De nieuwe normen moeten de emissies van wegvervoer, dat van alle vervoerstakken het meest uitstoot, verminderen en de automobielsector de juiste impuls geven om over te schakelen op emissievrije mobiliteit en te blijven innoveren. De verordening schrijft voor dat de gemiddelde jaarlijkse CO<sub>2</sub>-uitstoot van het gehele EU-wagenpark van nieuwe auto's en nieuwe bestelwagens ten opzichte van 2021 moet worden verminderd met 15% voor de periode 2025 – 2029 en met 37,5% voor nieuwe auto's en 31 procent voor nieuwe bestelwagens vanaf 2030.

De Europese Commissie kondigt een herziening aan van de *Richtlijn ter bevordering van schone en energiezuinige voertuigen (2009/33/EC)*. Dit zal voornamelijk inhouden dat het gebruik van emissiearme voertuigen ondersteunt moet worden tijdens de aanbesteding van schone voertuigen. Ook kondigt de Europese Commissie de herziening van de Richtlijn over het gecombineerd vervoer tussen lidstaten (92/106/EEG) aan. Met als doel om de procedures te



vereenvoudigen. Dit is voornamelijk relevant voor regio's met grensoverschrijdend vervoer.

Ten slotte, hebben de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement in december 2023 een belangrijk akkoord bereikt over de herziening van de *TEN-T verordening*. De herziening heeft tot doel een betrouwbaar, ononderbroken en hoogwaardig Europees vervoersnetwerk op te bouwen dat duurzame connectiviteit in heel Europa bewerkstelligt, zonder onderbrekingen of knelpunten. Deze herziening heeft implicaties voor de toegang van provinciale infrastructuurprojecten op het Europese subsidieprogramma Connecting Europe Facility.

### 3.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Slimme en Multimodale Mobiliteit gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging. Daarnaast is het de ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

#### Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies

- Meer aandacht voor de implementatie en regionale uitvoerbaarheid van Europese transport wetgeving.
- Aandacht voor multimodaliteit in zowel verstedelijkte als plattelandsregio's met slim ruimtegebruik.
- Europese investeringen vanuit programma's, zoals de Connecting Europe Facility (CEF), om (grensoverschrijdende) bereikbaarheid te verbeteren.

#### Utrechtse aandachtspunten

##### *De Europese prioriteiten voor Utrecht*

Vanuit mobiliteitsoogpunt liggen de prioriteiten op het bevorderen van actieve mobiliteit, zoals lopen en fietsen. Daarbij is het belangrijk dat er aandacht is voor multimodaliteit in zowel verstedelijkte als plattelandsregio's met ruimtegebrek.

##### *Aanvullende Utrechtse boodschap*

Aanvullende lobbydoelen op het gebied van mobiliteit focussen zich op het bevorderen van actieve mobiliteit en in samenwerking met andere provincies zal er gelobbyd moeten worden voor het toestaan van emissieloze treinen zonder bovenleiding op het TEN-T netwerk.

#### *Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's*

Op het gebied van mobiliteit bestaat het risico dat bestaande vervoers- en bereikbaarheidsplannen niet voldoen aan de SUMP verplichting binnen het TEN-T-richtlijn. Dit kan de uitvoerbaarheid van het Utrechtse beleid belemmeren.





# 4. Energietransitie

## 4.1 Recente beleidsontwikkelingen

De Europese energieagenda staat vooral in het teken van de doorlopende onderhandelingen over het Fit for 55-pakket. Dit pakket aan nieuwe voorstellen en herzieningen is bedoeld om de verhoogde klimaatdoelstelling van 55% CO<sub>2</sub> emissiereductie in 2030 te behalen en de EU in 2050 uiteindelijk klimaatneutraal te maken. Op 6 februari 2024 publiceerde de Europese Commissie het langverwachte voorstel voor de tussentijdse reductiedoelstelling. Dit voorstel behelst een 90% CO<sub>2</sub>-emissiereductiedoelstelling in 2040 en is nog onderhevig aan besluitvorming.

Als reactie op de klimaatcrisis en de oorlog in Oekraïne presenteerde de Commissie in 2022 *REPowerEU*. Hiermee wordt beoogd energie te besparen, de aanvoer van energie te diversifiëren, de transitie naar schone energie te versnellen en investeringen hierin te bevorderen. Dit betekent dat veel hieraan verbonden doelstellingen aangescherpt worden. Zo wordt de doelstelling voor energiebesparing van *Fit for 55* aangescherpt van 9 naar 13%, wordt het door de *Hernieuwbare Energie Richtlijn* gepresenteerde doel van 40% duurzame energie opgehoogd naar 45% en komt er een plicht tot het installeren van zonnepanelen op publieke gebouwen in het kader van de *EU solar energy strategy*.

De voorgestelde Verordening gaat ook in op biomassa, een actueel en omstreden onderwerp. De Commissie wil de duurzaamheidscriteria hiervoor aanscherpen, zodat haar beleid meer in lijn is met de Europese biodiversiteitsstrategie. Zogenaemde houtige biomassa mag alleen voor energieopwekking gebruikt worden indien het afkomstig is

uit bossen met een hoge biodiversiteit en zolang het niet ten koste gaat van natuurbescherming. Energieopwekking door gebruik van houtige biomassa uit primaire bossen, veengebieden en wetlands is niet toegestaan. Daarnaast stelt de Europese commissie een herziening van de Europese regelgeving inzake de interne elektriciteitsmarkt voor. Sinds 1996 zijn er wetgevingsinstrumenten geformuleerd om de Europese elektriciteitsmarkt te harmoniseren. Daarnaast blijft er aandacht uit gaan naar de *Richtlijn Energieprestatie gebouwen*, en *bouwproductenverordening (circulariteit)*. Ook zal er een herziening plaatsvinden van de *Europese regelgeving inzake de interne elektriciteitsmarkt*, mede om netcongestie tegen te gaan. Provincies kunnen een belangrijke rol spelen bij het versnellen van de energietransitie en de marktintroductie van hernieuwbare energie.

In december 2021 stelde de Commissie een herziening voor van *Richtlijn 2009/73/EG betreffende gas en Verordening (EG) nr. 715/2009* betreffende gas, met als doel het regelgevingskader vast te stellen voor concurrerende koolstofvrije gasmarkten.

Om de introductie van hernieuwbare waterstof binnen de EU en de invoer via internationale partners verder te ondersteunen, heeft de Europese Commissie op 16 maart 2023 haar voorstellen over het ontwerp en de functies van de *Europese waterstofbank* gepubliceerd, met name voor de ontplooiing en de doorontwikkeling van de hydrogen valleys. Waterstof kan een rol spelen in energietransitie in de provincie Utrecht. Met name bij (zware) mobiliteit en in energy hubs. Waterstofbank versnelt de markt.

Daarnaast zal in het najaar van 2023 de eerste *Groene Waterstof Veiling* van 800 miljoen euro houden (via het Innovatiefonds). Deze veiling zal waterstofproducenten een subsidie verstrekken in de vorm van een vaste premie per kilo geproduceerde waterstof voor een periode van maximaal 10 jaar.

De Europese Commissie heeft recentelijk een *actieplan gepresenteerd om de Europese windenergiesector* te ondersteunen. De Europese windenergiesector staat voor veel uitdagingen, zoals een ontoereikende en onzekere vraag, trage en complexe vergunningsprocedures, gebrek aan toegang tot grondstoffen, hoge inflatie en grondstofprijzen, ongunstige nationale aanbestedingen, gebrek aan geschoolde arbeidskrachten en toenemende druk van internationale concurrenten. Deze uitdagingen vragen onmiddellijke maatregelen die de Commissie, de lidstaten en de sector gezamenlijk moeten nemen, voortbouwend op bestaand beleid en bestaande wetgeving. Het doel van het plan is de geïnstalleerde windcapaciteit aanzienlijk te verhogen en zo bij te dragen tot het bereiken van de doelstelling van een aandeel van ten minste 42,5% hernieuwbare energie in het totale energieverbruik van de EU in 2030.



## 4.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Energietransitie gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging. Daarnaast is het de

ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

Daarnaast wordt de inzet van de provincie aangevuld door de Utrechtse aandachtspunten en geïdentificeerde uitvoeringsrisico's van Europees beleid in deze regio.

### Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies

- Regionaal maatwerk en haalbaarheid wordt vooropgesteld bij de totstandkoming en uitvoering van het klimaatdoel voor 2040, als tussendoel richting 2050.
- Provincies pleiten voor voldoende financiering en mogelijkheden uit Europese programma's voor innovaties, technologische ontwikkeling, bottom-up projecten en pilots ter bevordering van de energietransitie.
- Provincies vragen aandacht voor meer kwalitatieve in plaats van kwantitatieve normering en doelstellingen inzake klimaat en energie. Dit om een gebiedsgerichte aanpak mogelijk te maken, rekening houdend met de schaarse ruimte.
- Provincies vragen de Commissie om een versterking van de (grensoverschrijdende) energie-infrastructuur binnen de EU, om de verduurzaming van de energievoorziening te bevorderen en de afhankelijkheid van derde landen te verminderen.

### IPO bestuursprogramma 2023 – 2027

- Klimaat en energie Provincies committeren zich aan het Klimaatakkoord uit 2019. Samen met maatschappelijke partners wil de provincie werken aan een betaalbare, betrouwbare en volledig

duurzame energievoorziening in 2050. Sinds dit akkoord worden ambities opgehoogd en herijkt. Dit wordt onder meer gevoed door nieuw EU-beleid (Green Deal, Fit-for-55).

### Utrechtse aandachtspunten

#### *De Europese prioriteiten voor Utrecht*

De prioriteiten voor energietransitie liggen op het verminderen van netcongestie. Uit onderzoek blijkt dat veel EV-rijders interesse hebben in Bi-directioneel laden. Deze vorm van slim laden biedt grote kansen om de netcongestie te verminderen. Een snelle ontwikkeling van standaarden en opschaling van de toepassing door autofabrikanten is belangrijk. Hier kan de Europese commissie een belangrijke rol pakken. De warmtetransitie vraagt veel, een belangrijk onderwerp daarbij is de isolatieopgave. Met het Energie Diensten Centrum (EDC) hebben we een oplossing die baat kan hebben van Europese steun. De provincie Utrecht overweegt de opstart van een bedrijf dat gemeenten met middelen en mensen gaat ondersteunen bij de ontwikkeling van lokale warmtenetten. Er is veel kapitaal nodig voor deze ontwikkeling. Daarbij is Europese financiering mogelijk van meerwaarde.

Voor netbewust (slim) energiegebruik, maar ook voor een toekomst waar het aanbod van energie meer fluctuerend wordt, zou het goed zijn als er Europese standaarden komen voor slimme apparaten. Daarmee worden bijvoorbeeld slimme warmtepompen maar ook andere huishoudelijke apparatuur bedoeld.

Voor het versnellen van de aanleg van nieuwe infrastructuur en transformatiestations is het Wnb-traject soms problematisch. Daarvoor kan in Europa aandacht worden gevraagd.

#### *Aanvullende Utrechtse boodschap*

Op dit moment zijn er geen aanvullende lobbydoelen op het gebied van energietransitie nodig. Het is niet de verwachting dat er veel kansen liggen op specifieke financiële arrangementen. De provincie Utrecht heeft daarvoor te weinig vraagstukken die op Europees niveau om een oplossing vragen.

#### *Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's*

Op dit moment zijn er geen uitvoeringsrisico's geïdentificeerd op het gebied van de energietransitie.



# 5. Digitalisering

## 5.1 Recente beleidsontwikkelingen

In 2019 kondigde de Commissie de “Digital Decade” aan en hiervan uit is de afgelopen vier jaar wetgeving ontstaan. In 2020 werden de Europese Digitaliseringsstrategie, een Europese datastrategie en een White Paper AI gepubliceerd. Een belangrijke pijler van de datastrategie is de European Data Governance Act. Deze wet streeft ernaar het vertrouwen in het delen van gegevens te vergroten, de mechanismen te versterken om de beschikbaarheid van gegevens te vergroten en technische obstakels voor het hergebruik van gegevens weg te nemen.

Andere onderdelen van het Europese digitaliseringsbeleid zijn de: *Digital Markets Act* en de *Digital Services Act*, een set criteria voor het verzekeren van een open en eerlijke digitale markt en het weren van poortwachters die oneerlijke voorwaarden opleggen aan bedrijven en consumenten;

De *Data Act*, deze wet geeft zowel individuen als bedrijven meer controle over hun gegevens; De *Verordening inzake een Europese Digitale Identiteit*, die maakt de wederzijdse erkenning van nationale elektronische identificatieregelingen over de grenzen heen mogelijk;

Dan, de verklaring voor digitale rechten en beginselen, die herinnert aan alle belangrijke rechten in het kader van digitale transformatie, en dient als referentiepunt voor ondernemingen en andere relevante actoren wanneer zij nieuwe technologieën ontwikkelen en uitrollen.

Daarnaast heeft de Commissie het voorstel voor de *Verordening Cybersolidariteit* gepresenteerd. De verordening bestaat uit twee onderdelen: het opzetten van een Europees cyberbeveiligingsschild en een cybernoodmechanisme. In het kader van cybersecurity werd de *Network and Information Security richtlijn* (de NIS2) in werking gesteld, met als doel om de cyberbeveiliging en de weerbaarheid van essentiële diensten in EU-lidstaten te verbeteren.

In 2021 is de *Europese Digitale Toegankelijkheidsrichtlijn* geëvalueerd, de richtlijn verplicht alle lokale, regionale en nationale overheden om hun websites en mobiele applicaties toegankelijk te maken. Uit de resultaten blijkt dat de richtlijn doeltreffend is opgezet en uitgevoerd, maar er valt nog een verbeteringsslag te maken. Daarnaast stelt de Europese Commissie de *Interoperabiliteitsverordening*, met als doel om overheden en overheidsdiensten te helpen naadloos samen te werken, informatie te delen en grensoverschrijdende openbare diensten te leveren. Daarnaast wordt er ook aan een Interoperable Europe Board gewerkt.

Recentelijk heeft de Europese Commissie een voorstel gepubliceerd voor een *Verordening betreffende de invoering van de Digitale Euro*. De verordening stelt een wettelijk kader vast voor de invoering van een nieuw, wettig elektronisch betaalmiddel in het Eurosysteem, met als doel om de veiligheid, toegankelijkheid en concurrentie in de digitale betalingen te bevorderen.

De Europese Commissie werkt aan een wettelijk kader inzake Kunstmatige Intellentie. Met de *Artificial Intelligence Act* wil de Commissie regelgeving rondom KI harmoniseren.

Ten slotte, publiceerde de Europese Commissie de *Gigabit Infrastructure Act*. De verordening zal de Broadband Cost Reduction Directive vervangen en heeft als doel om Gigabit netwerken in de EU goedkoper, sneller en efficiënter te maken.

## 5.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Digitalisering gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging. Daarnaast is het de ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

Daarnaast wordt de inzet van de provincie aangevuld door de Utrechtse aandachtpunten en geïdentificeerde uitvoeringsrisico's van Europees beleid in deze regio.



### **Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies**

- Aandacht bij de EU-instellingen voor een gebiedsgerichte invulling van de Europese ambities inzake digitalisering, met de nadruk op dat EU-wetgeving en kaders uitvoerbaar blijven voor provincies.
- Provincies vragen extra steun (financieel/ juridisch) voor de centrale rol die het mkb speelt in de regionale digitale transitie; ook gezien hun bijdragen aan het versterken van het regionaal verdienvermogen.

### **IPO bestuursprogramma 2023 – 2027**

- Digitalisering roept daarnaast ethische vragen op (over veiligheid, toegankelijkheid, transparantie, privacy, menselijke waardigheid etc.). Door aan de normen van Europese en nationale wetgeving te voldoen worden dergelijke publieke waarden in provincies geborgd.
- Provincies voldoen aan Europese en nationale digitaliseringswetgeving (Wet open overheid, Wet digitale overheid, Europese Open Datarichtlijn, etc.). IPO heeft met provincies een goede aanpak hiervoor ontwikkeld en pakt op verzoek van provincies bepaalde onderdelen hiervan op namens de gezamenlijke provincies.

### **Utrechtse aandachtspunten**

#### *De Europese prioriteiten voor Utrecht*

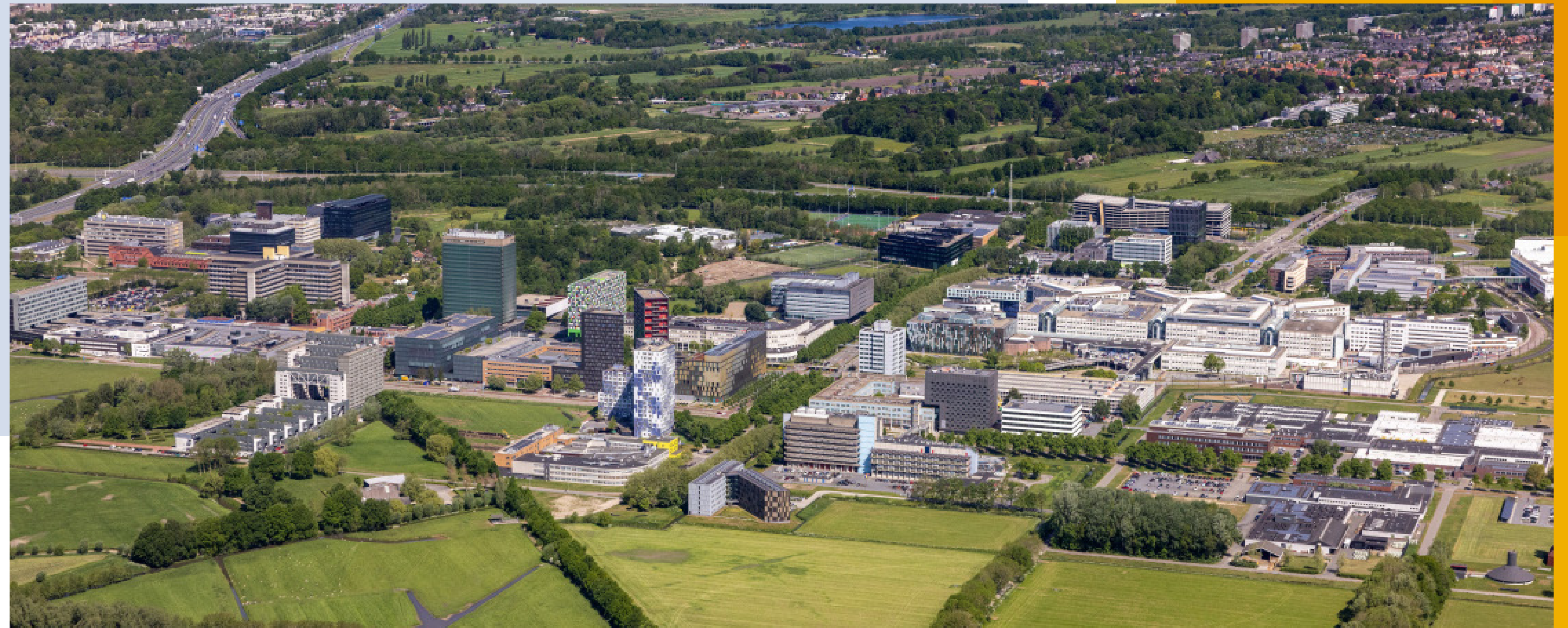
De prioriteiten voor digitalisering liggen voornamelijk op het gebied van digitale transformatie. Hier wordt een onderscheid gemaakt tussen zes verschillende agenda's die allemaal een raakvlak hebben met Europese prioriteiten. Deze agenda's zijn: het waarborgen continuïteit; het maken van integrale afwegingen; het voldoen aan wet- en regelgeving; verantwoord ontwikkelen; transparante en reproduceerbare digitale producten; veiligheid en betrouwbaarheid.

### *Aanvullende Utrechtse boodschap*

Op dit moment zijn er geen aanvullende lobbydoelen op het gebied van digitalisering.

### *Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's*

Op dit moment zijn er geen uitvoerbaarheidsrisico's geïdentificeerd bij specifieke Europese voorstellen. Maar er bestaat wel een generieke capaciteitsvraag voor de uitvoering van digitaliseringsbeleid.





# 6. Circulaire Samenleving

## 6.1 Recente beleidsontwikkelingen

Het Europese beleid rondom de circulaire samenleving is voornamelijk vastgelegd in twee actieplannen: het *EU-actieplan maak de cirkel rond* (2015) en het *EU Actieplan voor een schoner en concurrerder Europa* (2020). Daarnaast zijn er verschillende richtlijnen die de circulaire samenleving ondersteunen.



Inmiddels zijn alle 54 maatregelen uit het *EU-actieplan uit 2015* ten uitvoer gebracht. Vanaf 2021 gelden bijvoorbeeld nieuwe ecologische normen voor producten en is een verbod op wegwerpplastics van kracht. Het zwaartepunt van de maatregelen uit het actieplan lag bij het wijzigen van bestaande richtlijnen betreffende afvalstoffen. Bij de herziening van deze richtlijnen werd ingezet op het verlagen van de hoeveelheid afval, het vereenvoudigen van het wetgevingskader en de verhoging van het hergebruik- en recyclingpercentage van verschillende afvalsoorten. Ook is het einde-afval criterium (end-of-waste) aangepast. Zo kunnen grondstoffen opnieuw worden gebruikt voor nieuwe producten. Hiermee moet het perspectief op afval verschuiven, van last naar waardevolle hulpbron.

In 2020 gaf de Commissie opvolging aan het eerste actieplan met het *Actieplan voor een schoner en concurrerder Europa*. Deze werd in het kader van de Green Deal gepresenteerd en moet ervoor zorgen dat duurzame producten de norm worden in Europa. Het voorkomen van afval en hergebruik van producten staat centraal.

Relevante richtlijnen zijn: de *Ecodesignrichtlijn (2009/125/EG)*, creëert een kader voor het ecologisch ontwerp van energie gerelateerde producten; de *Energie-etiketteringsrichtlijn (2017/1369)*, maakt het verplicht om energieverbruik te vermelden op etiketten en in de standaard productinformatie van huishoudelijke, commerciële en industriële producten; de *Single Use Plastics richtlijn (2019/904)*, bevordert een duurzame en circulaire benadering van kunststoffen door bepaalde kunststofproducten te reguleren of zelfs gebruik te verbieden;

*Energie-efficiëntie richtlijn (2012/27)*, voorziet in een aantal verplichtingen om de energie-efficiëntie stapsgewijs te verhogen en is complementair aan het circulaire economie plan uit 2020; de *EU-kaderrichtlijn Afval*, met als doel dat afval een nieuwe hulpbron wordt.

Daarnaast heeft de Europese Commissie een nieuw voorstel aangenomen over gemeenschappelijke regels ter bevordering van de reparatie van goederen (*Right to Repair*). Dit voorstel moet ervoor zorgen dat meer producten binnen de wettelijke garantie worden gerepareerd en dat consumenten eenvoudigere en goedkopere mogelijkheden hebben om producten te repareren die technisch herstelbaar zijn (zoals stofzuigers, of binnenkort tablets en smartphones) wanneer de wettelijke garantie is verlopen of wanneer het door slijtage niet meer functioneel is. In juli 2023 heeft de Europese Commissie een voorstel gepubliceerd voor de *herziening van de Richtlijn betreffende afvalstoffen*. De herziening besteedt aandacht aan verduurzaming van de textiel- en voedselsectoren door de nadruk te leggen op afvalvermindering en op hergebruik en recycling. Deze sectoren zijn het meest grondstoffenintensief en kunnen grote negatieve klimaatimpact.

Daarnaast presenteerde de Europese Commissie een voorstel voor een verordening inzake een vrijwillig EU-kader voor betrouwbare certificering van hoogwaardige koolstofverwijderingen. De voorgestelde verordening zal de capaciteit van de EU om koolstofverwijderingen te kwantificeren, monitoren en verifiëren aanzienlijk verbeteren. De Commissie zal op maat gesneden certificeringsmethoden voor koolstofverwijderingsactiviteiten



ontwikkelen. Dit is vooral relevant voor natuur inclusieve kringlooplandbouw en landverbruik. De voorgestelde verordening bestaat uit drie pijlers. De eerste pijler heeft betrekking op de vier kwaliteitscriteria, waarvan de cumulatieve naleving maakt dat de koolstofverwijdering in aanmerking komt voor certificering. De tweede pijler bepaalt de kernelementen van het verificatie- en certificeringsproces. De laatste pijler voorziet in regels voor de werking van de certificeringsregelingen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het certificeringskader van de EU.

Ten slotte stelt de Europese Commissie de volgende voorstellen voor ten aanzien van kritieke grondstoffen. Om de toevoer van betrouwbare, gediversifieerde, betrouwbare en duurzame kritieke grondstoffen aan de EU te waarborgen, introduceerde de Commissie de *Europese wet inzake kritieke grondstoffen*. Daarnaast zal er ook een herziening van de *Richtlijn Verpakking en Verpakkingsafval* komen. Het doel hiervan is om de essentiële vereisten voor verpakkingen te versterken en maatregelen te formuleren voor de preventie van verpakkingsafval.

## 6.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Circulaire Samenleving gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging. Daarnaast is het de ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

Daarnaast wordt de inzet van de provincie aangevuld door de Utrechtse aandachtspunten en geïdentificeerde uitvoeringsrisico's van Europees beleid in deze regio.

### **Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies**

- Kies voor een regionale aanpak van de circulaire transitie.
- Vergroot de marktkansen voor circulaire producten en promoot circulaire businesscases.
- Maak ruimte voor opschaling van circulaire innovaties.
- Maak afvalstoffenstromen (ook grensoverschrijdend) meer inzichtelijk.
- Meer samenhangend en geïntegreerd beleid is nodig voor de chemische industrie in relatie tot de circulaire economie.
- Er is meer aandacht nodig voor circulariteit. Zonder een grondstoffentransitie, komen de klimaatdoelen in de knel. Er wordt gekeken naar het ontwerp en de beginfase van circulaire economie, inclusief het design van producten en repareerbaarheid. Dit zorgt voor afvalreductie en hierdoor neemt de vraag naar grondstoffen af.

### **Utrechtse aandachtspunten**

#### *De Europese prioriteiten voor Utrecht*

Op dit moment zijn er geen aanvullende aandachtspunten.

#### *Aanvullende Utrechtse boodschap*

Op dit moment zijn er geen aanvullende aandachtspunten.

#### *Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's*

Op dit moment zijn er geen aanvullende aandachtspunten.



# 7. Plattelandsontwikkeling

## 7.1 Recente beleidsontwikkelingen

De Commissie heeft op 30 juni 2021 haar *mededeling voor een langetermijnvisie voor de plattellandsgebieden van de EU* gepresenteerd. De Commissie streeft met deze visie naar sterkere, meer verbonden, veerkrachtige en welvarende plattellandsgebieden in 2040. De Commissie erkent dat het platteland wordt ondergewaardeerd op Europees niveau en dat de verschillen tussen stad en platteland en de uitdagingen in plattellandsgebieden toenemen. In het voorstel valt te lezen dat de verschillen tussen de steden en het platteland op het gebied van brede welvaartsindicatoren zoals demografie (bevolkingsafname, vergrijzing), economie, emancipatie, onderwijs, (digitale) basisvaardigheden, openbare diensten en (digitale) infrastructuur zijn toegenomen binnen de EU.

Daarnaast geeft de Commissie aan dat plattellandsgebieden een sleutelrol spelen om de ambities van de Europese Green Deal te verwezenlijken. Door ecosystemendiensten te leveren, de energietransitie te stimuleren en te diversifiëren, levert het platteland een essentiële bijdrage om Europese ambities te realiseren. Als tweede actiegebied wordt 'verbonden platteland' aangehaald. Het doel hiervan is het platteland digitaal en fysiek goed te verbinden, onderling en met omliggende (voor)stedelijke gebieden. Voorgestelde initiatieven die dit ondersteunen zijn onder andere het optimaliseren van multimodale mobiliteit en digitalisering en een set integrale acties die een duurzame digitale transformatie op het platteland realiseren. Zodat het democratisch leven en de publieke diensten digitaal volledig toegankelijk worden voor iedereen. Het derde actiegebied betreft 'veerkrachtig platteland'. Plattellandsgebieden moeten beter kunnen inspelen

op de transitie waarvoor zij staan op sociaal gebied, leefomgeving, milieu en klimaat. Voorgestelde initiatieven die dit ondersteunen zijn: het faciliteren van gemeenten in de energietransitie en het tegengaan van klimaatverandering, koolstoflandbouw, de voorgestelde EU-missie voor een gezonde bodem en voedsel, sociale veerkracht en (jonge) vrouwen op het platteland. Het vierde en laatste actiegebied is 'een welvend platteland'. Een diverse economie leidt tot innovatie in kleine bedrijven en versterking van het concurrentievermogen van deze bedrijven in de regio. Initiatieven die dit mogelijk maken zijn acties om ondernemerschap en de sociale economie in de regio te ondersteunen.

Binnen de EU-strategie inzake een duurzaam voedselsysteem publiceert de Europese Commissie een *juridisch kader voor duurzame voedselsystemen*. Dit wetgevend kader bevat naar verwachting doelstellingen (verplichtingen) op het gebied van etikettering (labels) voor duurzaamheid en duurzaam publiek aanbesteden. Dit raakt aan provinciale strategieën voor voedsel, korte ketens, local-for-local. Daarnaast is het ook relevant vanuit de subsidievoorwaarden GLB/NSP.

Daarnaast heeft de Europese Commissie een *voorstel uitgebracht voor nieuwe wetgeving voor planten die zijn vervaardigd met behulp van bepaalde nieuwe genoomtechnieken* (NGT's). In dit voorstel wordt een onderscheid gemaakt tussen planten die ook door conventionele veredeling verkregen zouden kunnen worden en planten die niet vergelijkbaar zijn met conventionele planten. De laatste groep blijft vergunning

plichtig en wordt onderworpen aan een milieurisico- en voedselveiligheidsbeoordeling.

De *herziening van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen* werd aangekondigd in het Boer tot Bord-strategie. Het doel hiervan is om in 2030 50% minder gebruik te maken van chemische bestrijdingsmiddelen en daardoor risico's op schade te voorkomen. Dit heeft gevolgen voor de verduurzaming in land- en tuinbouw.

Bodems zijn van cruciaal belang voor ons voedsel, de natuur en onze economie en verdienen evenveel bescherming als het water, de lucht of het mariene milieu. Het in de *EU-bodemstrategie voor 2030* aangekondigde voorstel voor een wet ter bevordering van de *bodemgezondheid* heeft tot doel:

- De voorwaarden voor een gezonde bodem te specificeren;
- Opties voor de monitoring van bodems vast te stellen; en
- Regels vast te stellen voor duurzaam bodemgebruik en -herstel.

Door de hoge energieprijzen ontstaan er problemen bij de productie van kunstmest. Hierdoor dreigen tekorten, en dit heeft consequenties voor voedselproductie. De Europese Commissie komt nu met een *communicatie over het gebruik van (kunstmatige) meststoffen*. Dit is voor provincies relevant met het oog op het stikstofdossier.

Daarnaast presenteerde de Europese Commissie een *voorstel voor een verordening inzake een vrijwillig EU-kader voor betrouwbare certificering van hoogwaardige*



*koolstofverwijderingen*. De voorgestelde verordening zal de capaciteit van de EU om koolstofverwijderingen te kwantificeren, monitoren en verifiëren aanzienlijk verbeteren.

De Commissie zal op maat gesneden certificeringsmethoden voor koolstofverwijderingsactiviteiten ontwikkelen. Dit is vooral relevant voor natuur inclusieve kringlooplandbouw en landverbruik. De voorgestelde verordening bestaat uit drie pijlers. De eerste pijler heeft betrekking op de vier kwaliteitscriteria, waarvan de cumulatieve

naleving maakt dat de koolstofverwijdering in aanmerking komt voor certificering. De tweede pijler bepaalt de kern-elementen van het verificatie- en certificeringsproces. De laatste pijler voorziet in regels voor de werking van de certificeringsregelingen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het certificeringskader van de EU.

## 7.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Plattelandsontwikkeling gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden

gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging. Daarnaast is het de ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

Daarnaast wordt de inzet van de provincie aangevuld door de Utrechtse aandachtspunten en geïdentificeerde uitvoeringsrisico's van Europees beleid in deze regio.

### Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies

- Bij de ontwikkeling van EU-beleid inzake duurzame voedselsystemen, vragen provincies aandacht voor de faciliterende rol die zij vervullen bij de realisatie van integrale voedselketens en de totstandkoming van kringlooplandbouw.
- Er moet ruimte zijn voor regio's om duurzame landbouw te bereiken met verschillende transitiepaden op maat, van innovatieve intensieve land- en tuinbouw tot extensieve, natuur inclusieve land- en tuinbouw.
- De administratieve lasten voor de landbouw in transitie moeten worden verlicht, om te zorgen dat er een verdienmodel blijft bestaan voor Europese boeren. Hierbij moet ook aandacht komen voor de bestaanszekerheid van de jonge, toekomstgerichte Europese boer en de stimulerende rol die regio's hierin kunnen spelen.
- Provincies constateren dat de EU in de uitwerking van het huidige GLB teveel stuurt op kwantitatieve doelen en bepleiten om kwalitatieve doelen en regionaal maatwerk voorop te stellen.

### IPO bestuursprogramma 2023 – 2027

- Provincies ontwikkelen met het Rijk een geborgde aanpak voor stikstofreductie, die ervoor zorgt dat toestemmingsverlening weer van de grond komt, die een oplossing biedt voor PAS melders en die toewerkt naar een toekomstbestendige wijze van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Deze aanpak bevat ook generieke maatregelen op nationaal of Europees niveau.
- De EU-verordening natuurherstel wordt in zoverre geïmplementeerd dat voor provincies en gebieden duidelijk is wat de consequenties zijn. De Agenda Natuurinclusief is in uitvoering. Waar nodig zijn de afspraken in het Natuurpact geactualiseerd.
- Provincies zetten stappen waarmee duidelijkheid ontstaat voor het gebiedsgerichte perspectief voor de landbouw. In afstemming met het Rijk is een aanpak voorbereid voor de volgende GLB periode (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid), die aansluit op de behoeften en perspectieven in de gebiedsprocessen.

### Utrechtse aandachtspunten

#### *De Europese prioriteiten voor Utrecht*

Provincie Utrecht werkt in samenwerking met gebiedspartners aan een vitaal landelijk gebied waarin gezonde natuur, een klimaatbestendig bodem- en watersysteem en een economisch rendabele en duurzame landbouw centraal staan.

#### *Aanvullende Utrechtse boodschap*

Natuur, Water en Bodem en Klimaat zijn evenals duurzame landbouw prioritair.

#### *Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's*

Het commissievoorstel inzake natuurherstel kan impact hebben op lopende uitvoering van beleidsdoelen betreffende Natura 2000, KRW en stikstof. Deze bevat verplichtingen betreffende behoud, beheer en herstel van natuurgebieden.



# 8. Regionale Economie

## 8.1 Recente beleidsontwikkelingen

De Nederlandse economie is nauw verweven met de economieën van de andere EU-landen, via de Europese interne markt en de gezamenlijke munt, de euro. De deelname aan de interne markt en de euro leveren schaalvoordeel op en maken het voor bedrijven en werknemers makkelijker om grensoverschrijdend te werken. De EU ondersteunt Nederlandse bedrijven om internationaal te groeien, binnen en buiten de EU. De Unie investeert ook in innovatie van de Nederlandse economie en in het herstel na de coronacrisis. Belangrijk voor regionale economie is de *Herstel en Veerkracht-faciliteit (HVF)*. Het HVF levert een impuls aan regionaal economisch beleid, innovatie en mkb, en economisch herstel na Covid-19. De Nederlandse aanvraag is in september grotendeels goedgekeurd, en bevat onder andere maatregelen gericht op het versterken van de arbeidsmarkt en digitale vaardigheden en technologieën (o.a. AI). Voor de digitale transitie en het arbeidsmarktbeleid van de provincie is het belangrijk om hiervan op de hoogte te blijven. De provincie spelen een belangrijke rol in het HVF, omdat de acties die voortvloeien uit het HVF op lokaal en regionaal niveau moeten worden geïmplementeerd. Ook kondigt de Europese Commissie een tussentijdse evaluatie van de Herstel en Veerkracht-faciliteit aan. Dit is van belang voor de provincies omdat er zal worden beoordeeld in hoeverre de doelstellingen zijn bereikt en of er een aantoonbare Europese meerwaarde is.

De Europese Commissie komt met een voorstel voor een tussentijdse *herziening van het eerder afgesproken Meerjarig Financieel Kader 2021 – 2027*, omdat de EU-begroting bijna haar limiet heeft bereikt. De Russische oorlog met Oekraïne, wereldwijde inflatie en de Europese

afhankelijkheid van enkele strategische, maar kwetsbare industriële sectoren maken dit nodig. De Commissie stelt voor om de uitgavenplafonds te verhogen met ongeveer 95 miljard euro in totaal van 2024 – 2027. Dat komt op 24 miljard euro extra per jaar, ofwel een verhoging van de uitgavenplafonds met dertien procent. Voor de provincies is het belangrijk te weten wat de gevolgen zijn voor het Europees regionaal economisch beleid en investeringsmiddelen, ofwel het Cohesiebeleid, dat ongeveer een derde deel uitmaakt van de begroting.

Daarnaast zal de Europese Commissie de eindevaluatie van het EFRO 2014 – 2020 uitvoeren. Hierbij wordt gekeken naar de doelstellingen die zijn bereikt, de efficiëntie van het gebruik van de middelen en de Europese meerwaarde van deze middelen.

De Europese Commissie heeft haar *voorstel voor een volgende generatie eigen middelen* afgerond, zoals afgesproken werd tijdens de onderhandelingen over de MFK van de EU voor 2021 – 2027. Het aangepaste pakket bevat nieuwe, tijdelijke statistische eigen middelen gebaseerd op bedrijfswinsten. Naar aanleiding van het politieke akkoord over het “Fit for 55”-pakket, dat ervoor moet zorgen dat het EU-beleid bijdraagt aan de klimaatneutraliteit van ons continent, stelt de Commissie ook een aanpassing voor van de oorspronkelijke voorstellen van december 2021 inzake eigen middelen op basis van het *emissiehandelsstelsel (ETS)* en het *mechanisme voor koolstofgrenscorrectie (CBAM)*. Oorspronkelijk kwam de Commissie in december 2021 met het voorstel het afdracht percentage voor de eigen middelen op basis van het ETS vast te leggen op 25% van alle inkomsten die voortvloeien uit de handel in

emissierechten binnen de EU. In haar nieuwe voorstel is dit verhoogd tot 30%. Met het oog op het “Fit for 55”-pakket stelt de Commissie ook technische aanpassingen voor van het controlekader van het *mechanisme voor koolstofgrenscorrectie (CBAM)*, om haar oorspronkelijke voorstel inzake eigen middelen af te stemmen op de goedgekeurde tekst. Vanaf 2028 zal deze bron van ontvangsten naar verwachting ongeveer €1,5 miljard per jaar opleveren voor de EU-begroting.

Ook zal er een *herziening plaatsvinden van de Europese regelgeving inzake de interne elektriciteitsmarkt*, mede om netcongestie tegen te gaan. Provincies zijn betrokken bij de ruimtelijke ordening en vergunningsverlening van hernieuwbare energieprojecten en spelen een belangrijke rol bij het versnellen van de marktintroductie van hernieuwbare energie.

Op 22 maart 2023 presenteerde de Europese Commissie het voorstel voor richtlijn *Green Claims*. Met het voorstel van 22 maart zullen consumenten meer duidelijkheid krijgen dat wanneer iets als groen wordt verkocht, het écht groen is, om milieuvriendelijke producten en diensten te kiezen. Bedrijven zullen er ook baat bij hebben, aangezien bedrijven die zich inspannen om de ecologische duurzaamheid van hun producten te verbeteren, en in staat zullen zijn hun verkoop te stimuleren. Op deze manier zal het voorstel bijdragen tot de totstandbrenging van een gelijk speelveld als het gaat om informatie over de milieuprestaties van producten. Het voorstel zal greenwashing tegen moeten gaan.



Eind 2022 publiceerde de Europese Commissie een leidraad voor de *herziening van economisch bestuur*. Het doel van het voorstel is om een eenvoudiger kader op te zetten om toezicht te houden op de houdbaarheid van overheidsschulden van de EU-landen en om duurzame economische groei te bevorderen. Centraal in het plan is de land specifieke aanpak. EU-lidstaten stellen hierbij zelf een plan op om hun schuld af te bouwen, met inachtneming van hervormingen en investeringen.

Ter voorbereiding op de publicatie van het voorstel voor de *herziening van de richtlijn betalingsachterstand* het de Europese Commissie een raadpleging geopend. Deze raadpleging is bedoeld om informatie te verzamelen over de volgende aspecten van te late betalingen: de belangrijkste kenmerken van betalingstermijnen die door bedrijven worden gehanteerd; de ervaring van bedrijven met oneerlijke betalingspraktijken; de manier waarop bedrijven omgaan met geschillen over betalingsachterstanden; de standpunten van bedrijven over mogelijke beleidsmaatregelen ter bestrijding van te late betalingen.

Op 12 september 2023 heeft de Europese Commissie een steunpakket voor het mkb gepresenteerd. Dit pakket omvat een *voorstel voor een verordening voor een betalingsachterstandsregeling*, een *voorstel voor een richtlijn inzake belastingvereenvoudiging voor het mkb* en een reeks maatregelen om bepaalde zaken makkelijker voor het mkb te maken, om de toegang tot financiering en geschoold personeel te verbeteren en om het mkb te ondersteunen gedurende de hele levenscyclus van het bedrijf.

## 8.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Regionale Economie gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging. Daarnaast is

het de ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

### Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies

- Minimaal behouden van het aandeel voor meer ontwikkelde regio's en voor overgangsregio's binnen structuurfondsen. Het initiatief 'do no harm to cohesion' blijven ondersteunen, maar de focus op uitsluitend armere lidstaten te keren.
- Er zijn meer middelen nodig voor Europese, interregionale samenwerking: in het bijzonder voor grensoverschrijdende, interregionale en transnationale samenwerking. Het instrument Interregional Innovation Investments (I3) moet worden behouden.
- Regionaal zeggenschap en maatwerking zijn nodig in de uitvoering van de programma's.
- Er zijn voldoende investeringsmiddelen nodig voor het realiseren van de klimaatopgave en groene transitie.
- Meer vereenvoudigde regelgeving voor een verbeterde implementatie.
- Verbeterde coherentie tussen het cohesiebeleid, de cohesiefondsen en het overige EU-beleid en instrumentarium.

### IPO bestuursprogramma 2023 – 2027

- Voor de regionale economie zijn de grote maatschappelijke transities naar een duurzame, circulaire en digitale samenleving leidend. Provincies stimuleren innovatie van onderop, creëren goede ruimtelijke condities voor economische activiteiten en zorgen dat het (innovatieve) MKB is aangetakt op genoemde

aarnaast wordt de inzet van de provincie aangevuld door de Utrechtse aandachtspunten en geïdentificeerde uitvoeringsrisico's van Europees beleid in deze regio.

transities. Dit alles gebeurt vanuit de kracht en het profiel van de eigen regio en vanuit het perspectief van brede welvaart. Hierbij is het behoud van EU-steun via structuurfondsen van belang.

- De innovatie- en valorisatiekracht in de regio's is versterkt en vormt de basis voor de transitie in de regio, met oog voor zowel het innovatieve als het brede MKB. De provinciale inzet op innovatie en valorisatie is daarbij stevig aangehaakt op het landelijke missiegedreven innovatiebeleid en het EU-innovatiebeleid. Verduurzaming en digitalisering staan daarbij centraal en een goede digitale infrastructuur is hiervoor essentieel.

### Utrechtse aandachtspunten

#### De Europese prioriteiten voor Utrecht

De Utrechtse prioriteiten liggen bij het creëren van een circulaire economie, het stimuleren van een gezonde arbeidsmarkt en het gebruik maken van Europese innovatiemiddelen.

#### Aanvullende Utrechtse boodschap

Utrecht pleit voor een Regionaal Talentfonds als manier om de tekorten aan personeel in transitieberoepen op te lossen. De regio's moeten de ruimte krijgen om daar invulling aan te geven met Europese en nationale financiële steun en draagvlak.

#### Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's

Bij de uitvoering van regionaal beleid wordt er tegen de Europese staatssteun beperkingen aangelopen.



# 9. Klimaat

## 9.1 Recente Beleidsontwikkelingen

Afgelopen jaren was er forse inzet op de groene transitie via onder meer Fit for 55 en het bredere klimaatpakket. Ook heeft de Europese Commissie de mededeling “RePowerEU” gepubliceerd met maatregelen om de Europese afhankelijkheid van Russisch gas te verminderen.

In juli 2023 werd ook de *Bodemgesteldheidswet* gepubliceerd. De *bodemgezondheidsrichtlijn* zal impact hebben op de gebouwde omgeving van provincie. Omdat dit de bodemkwaliteit en ecosystemen kan aantasten wordt een circulaire aanpak bij het bouwen van nieuwe infrastructuur en verstedelijking gestimuleerd.



Daarnaast krijgen sectoren als landbouw en visserij ook te maken met vergroeningsambities terwijl er ook aandacht uit blijft gaan naar de *Richtlijn Energieprestatie gebouwen*, en *bouwproducten-verordening* (circulariteit). Ook zal er een herziening plaatsvinden van de *Europese regelgeving inzake de interne elektriciteitsmarkt*, mede om netcongestie tegen te gaan. Provincies zijn betrokken bij de ruimtelijke ordening en vergunningsverlening van hernieuwbare energieprojecten en spelen een belangrijke rol bij het versnellen van de marktintroductie van hernieuwbare energie.

Op het gebied van mobiliteit ligt er een voorstel om het aandeel van treinverkeer van internationaal goederen- en personenvervoer te vergroten en zal er een herziening plaatsvinden van de *richtlijn gecombineerd vervoer*. Deze herziening ondersteunt de verschuiving van vrachtvervoer op de weg naar andere modaliteiten met een lagere emissie. Provincies werken hierbij mee aan de modal shift.

In februari 2023 presenteerde de Europese Commissie het *Green Deal Industry Plan* ter bevordering van een net-zero emissie transformatie van de Europese industrie. Het plan bevat onder andere nieuwe doelstellingen voor de productie van schone technologie; nieuwe wetgeving omtrent *Critical Raw Materials*; en de *hervorming van de Europese elektriciteitsmarkt*. Ook dit onderdeel heeft Spanje, als tijdelijk voorzitter van de Raad van de EU, als prioriteit bestempeld. De ambities van Spanje als voorzitter van de Raad van de Europese Unie bevatten onder andere de ontwikkeling van elektriciteitsverbindingen in de Unie en het aanmoedigen van de goedkeuring van een zesde lijst

van Projects of Common Interest ter bevordering van de Energy Union.

De Europese Commissie heeft recentelijk een *actieplan gepresenteerd om de Europese windenergiesector te ondersteunen*. De Europese windenergiesector staat voor veel uitdagingen, zoals een ontoereikende en onzekere vraag, trage en complexe vergunningsprocedures, gebrek aan toegang tot grondstoffen, hoge inflatie en grondstofprijzen, ongunstige nationale aanbestedingen, gebrek aan geschoolde arbeidskrachten en toenemende druk van internationale concurrenten. Deze uitdagingen vragen onmiddellijke maatregelen die de Commissie, de lidstaten en de sector gezamenlijk moeten nemen, voortbouwend op bestaand beleid en bestaande wetgeving. Het doel van het plan is de geïnstalleerde windcapaciteit aanzienlijk te verhogen en zo bij te dragen tot het bereiken van de doelstelling van een aandeel van ten minste 42,5% hernieuwbare energie in het totale energieverbruik van de EU in 2030.

## 9.2 Gezamenlijke inzet

De inzet op het dossier Klimaat gebeurt op diverse manieren. Via de lobby vanuit het HNP worden gezamenlijke punten naar buiten gedragen en werken de provincies samen in de belangenbehartiging. Daarnaast is het de ambitie van het IPO om te werken als één overheid waar overheden naast elkaar staan en gezamenlijke standpunten te agenderen in Brussel en Den Haag, ten behoeve van goed uitvoerbaar beleid.

Daarnaast wordt de inzet van de provincie aangevuld door de Utrechtse aandachtspunten en geïdentificeerde uitvoeringsrisico's van Europees beleid in deze regio.



### **Gezamenlijke inzet Huis van de Nederlandse Provincies**

- Regionaal maatwerk en haalbaarheid wordt vooropgesteld bij de totstandkoming en uitvoering van het klimaatdoel voor 2040, als tussendoel richting 2050.
- Provincies pleiten voor voldoende financiering en mogelijkheden uit Europese programma's voor innovaties, technologische ontwikkeling, bottom-up projecten en pilots ter bevordering van de energietransitie.
- Provincies vragen aandacht voor meer kwalitatieve in plaats van kwantitatieve normering en doelstellingen inzake klimaat en energie. Dit om een gebiedsgerichte aanpak mogelijk te maken, rekening houdend met de schaarse ruimte.
- Provincies vragen de Commissie om een versterking van de (grensoverschrijdende) energie-infrastructuur binnen de EU, om de verduurzaming van de energievoorziening te bevorderen en de afhankelijkheid van derde landen te verminderen.

### **IPO bestuursprogramma 2023 – 2027**

- Klimaat en energie Provincies committeren zich aan het Klimaatakkoord uit 2019. Samen met maatschappelijke partners willen wij werken aan een betaalbare, betrouwbare en volledig duurzame energievoorziening in 2050. Sinds dit akkoord worden ambities opgehoogd en herijkt. Dit wordt onder meer gevoed door nieuw EU-beleid (Green Deal, Fit-for-55).

### **Utrechtse aandachtspunten**

#### *De Europese prioriteiten voor Utrecht*

De prioriteiten voor klimaat liggen op de versterking van (grensoverschrijdende) energie-infrastructuur binnen de EU. Dit is noodzakelijk om de verduurzaming van de energievoorziening te bevorderen en de afhankelijkheid van energie-invoer uit derde landen te verminderen. Een versterking van de netinfrastructuur is randvoorwaardelijk voor de energietransitie die de motor vormt voor het bereiken van de klimaatdoelen in 2030 en 2050.

Daarnaast zijn actuele en fijnmazigere data en informatie van belang voor de regio. Deze middelen worden steeds belangrijker om integraal te kunnen werken en om de regierol van de provincie Utrecht bij het bereiken van de klimaatdoelen te versterken. Het is wenselijk dat er (ook) op Europees niveau meer aandacht komt voor het gebruik en de toepassing van data, dashboards en het monitoren van data van de klimaatopgave. Zo is er steeds meer behoefte aan real-time-data over de uitstoot van CO<sub>2</sub>eq. In dit kader wordt er gepleit voor ruimte binnen de Europese programma's die innovaties en pilots m.b.t. klimaatdata en -informatie stimuleren. Als 'shortlist' wordt voor Klimaatmitigatie gedacht aan het vergroten van kennis op het gebied van data (bijvoorbeeld door het beschikbaar krijgen van en slim omgaan met satellietdata) en het maken van Europese afspraken met betrekking tot het beprijzen van CO<sub>2</sub>-uitstoot bij overheden en organisatie die (nog) niet onder EU ETS vallen.

Hiervoor loopt al een Interreg-programma, waarbij de provincie Utrecht graag aansluit. Het gebruikmaken van of aansluiten bij specifieke Europese subsidie-mogelijkheden. In het EU-project TRANSFORMER worden zogenaamde transitie-superlabs op het vlak van klimaat en energie onderzocht en ondersteund. Het gaat hierbij om combinaties van multisectoriële 'living labs', onderzoek omgevingen, op de schaal van een regio. Met deze aanpak zouden bijvoorbeeld de Randstadprovincies in een versnelde klimaat- of circulaire transitie kunnen komen. Daarbij kan de aandacht ook worden gericht op het wegnemen van specifieke problemen in de keten die een dergelijke transitie (mogelijk) in de weg staan.

#### *Aanvullende Utrechtse boodschap*

Op dit moment zijn er geen aanvullende lobbydoelen op het gebied van klimaatbeleid.

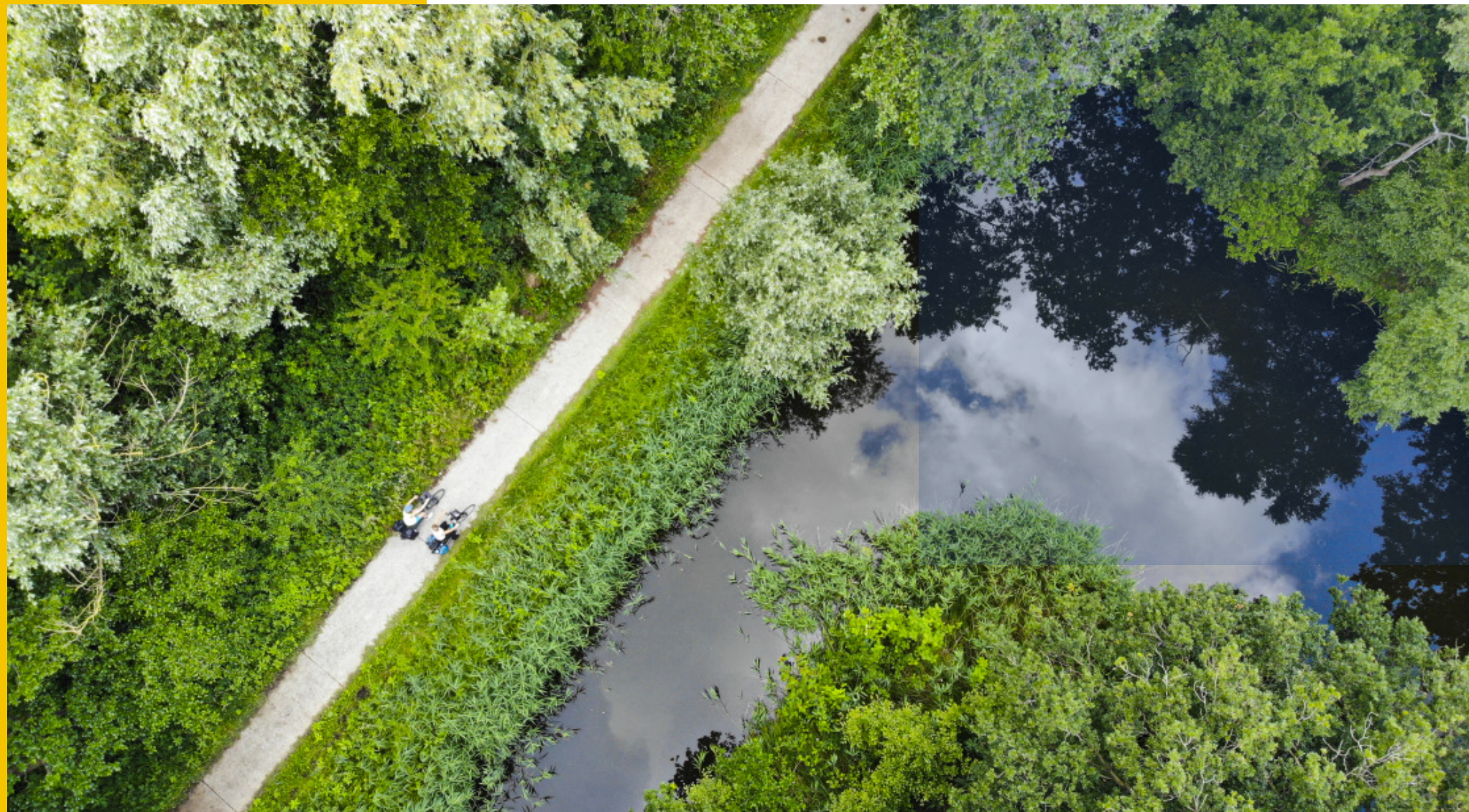
#### *Geïdentificeerde uitvoeringsrisico's*

Op dit moment zijn er geen uitvoerbaarheidsrisico's geïdentificeerd op het gebied van klimaatbeleid.



# 10. Commissiewerkprogramma 2024

In oktober 2023 heeft de Europese Commissie haar plannen voor 2024<sup>1</sup> gepresenteerd. Het betreft een met 15 nieuwe initiatieven een beleidsarm programma omdat 2024 het laatste jaar van de huidige Europese legislatuur is. Dit komt omdat, anders dan in Nederland, lopende commissievoorstellen geen vervolg krijgen in de nieuwe legislatuur. De nadruk ligt dan ook vooral op het afronden van lopende dossiers uit de Green Deal strategie. Bovendien hebben veel Europese dossiers vertraging opgelopen vanwege de oorlog in Oekraïne en de eerdere coronacrisis. Dat geldt bijvoorbeeld voor de plannen op het terrein van biodiversiteit.



De Europese Green Deal blijft de toprioriteit, met de nadruk op klimaatneutraliteit, een circulaire economie en een milieu zonder vervuiling. Er worden inspanningen geleverd om ervoor te zorgen dat de groene transitie rechtvaardig en inclusief is, met sociale dialogen en het Social Climate Fund. We verwachten dit jaar nog een niet-wetgevend initiatief rond waterveerkracht. Hiermee willen de Europese Commissie ze toegang tot water voor burgers, de economie en de natuur verzekeren maar ook voorbereid zijn op overstromingen of watertekorten. Dit jaar zal er ook nog een windenergie pakket worden gelanceerd. Dit pakket is niet wetgevend en zal zich richten op het sneller uitrollen van windturbines en betere toegang tot financiering.

Er is een strategische dialoog gepland over de toekomst van de landbouw en maatregelen om de voedselzekerheid te waarborgen. Om duurzame landbouw en voedselzekerheid te bevorderen, moet ook overeenstemming worden bereikt over de voorstellen inzake planten die met bepaalde nieuwe genoomtechnieken zijn verkregen en het duurzame gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. In het voorjaar van 2024 komt er een niet-wetgevend initiatief rond biotech en bio-productie.

Ook digitalisering kent de hoogste prioriteit. In haar strategie "Europe fit for a digital decade" zijn duidelijke digitale doelen beschreven. Deze doelen omvatten het verbeteren van digitale vaardigheden, het digitaliseren

van overheden en bedrijven en het verbeteren van de digitale infrastructuur. De EU heeft eerder al regelgeving ingevoerd zoals de Digital Markets Act en Digital Services Act om een eerlijke en concurrerende digitale interne markt te creëren. Daarnaast zijn er nieuwe initiatieven gepland voor kunstmatige intelligentie, ruimteprogramma's en het ondersteunen van digitale innovatie. De net-zero industry act zal de Europese industrie ondersteunen bij de invoering van de technologieën die nodig zijn in een economie met net-zero emissies, zoals windturbines, warmtepompen, zonnepanelen, hernieuwbare waterstof en CO<sub>2</sub>-opslag. De intellectual property package inzake intellectuele eigendom zal er onder meer voor zorgen dat bedrijven, met name het MKB, kunnen werken met duidelijke nieuwe regels.

Er lopen belangrijke initiatieven met betrekking tot duurzaamheid en circulaire praktijken. De critical raw materials act stelt Europa in staat om binnenlandse voorraden op te bouwen, onder meer door: recyclingcapaciteiten te stimuleren; de invoer van deze cruciale materialen af te wisselen; en de industrie te stimuleren om de risico's in verband met de bevoorrading beter te beheren en tegelijk concurrerend te blijven. De Commissie zal ook het plan on advanced materials for industrial leadership aannemen, wat de ontwikkeling van veilige, duurzame en circulaire geavanceerde materialen en de industriële toepassing ervan zal versnellen ten behoeve van de groene en digitale transitie.

<sup>1</sup> [Europese Commissie Werkprogramma 2024](#), 17 oktober 2023



# 11. Vooruitblik op Europese Legislatuur 2024 – 2029

In juni 2024 zijn er verkiezingen voor het Europees Parlement. Mede op basis van de uitslag daarvan zal er ook een nieuwe Europese Commissie worden benoemd voor de komende vijf jaar. De nieuwe Europese Commissie zal in samenspraak met het Europees Parlement en de regeringsleiders een programma opstellen voor het beleid van de Europese Unie (EU) voor de periode 2024 – 2029. Als de provincie het EU-beleid vanuit Nederland mede wil vormgeven, dan is het van belang vroegtijdig na te denken over de richting en inhoud van dit programma en hiervoor tijdig een inbreng te leveren.

De Europese verkiezingen komen dit jaar op een belangrijk moment. Vooral door de Russische inval in Oekraïne, de oplopende spanningen tussen de VS en China, is de geopolitieke situatie snel veranderd en staan Europese waarden onder druk. Tegelijkertijd wordt de noodzaak van het afremmen van de opwarming van de aarde steeds urgenter. Veel maatschappelijke uitdagingen worden gekenmerkt door een grensoverschrijdend karakter en vragen om een grensoverschrijdende (Europese) aanpak.

De groene transitie en digitalisering zijn topprioriteiten van de huidige Europese Commissie. Met oud-Euro-commissaris Frans Timmermans was er afgelopen jaren forse inzet op de groene transitie via onder meer Fit for 55 en het bredere klimaatpakket. Ook heeft de Europese Commissie de mededeling “RePowerEU” gepubliceerd met maatregelen om de Europese afhankelijkheid van Russisch gas te verminderen. Tegelijkertijd zal de Europese Commissie ook oog hebben voor de groeiende weerstand vanuit lidstaten t.a.v. de stapeling van regels. De nieuwe Commissie, die 1 december 2024 van start gaat, wordt nu dan ook al de commissie van de implementatie genoemd

omdat de nadruk naar verwachting nog meer zal liggen op de uitvoering en implementatie van alle wetgevende voorstellen uit de afgelopen periode.

Ook in Nederland wordt nu nagedacht over de richting en inhoud in aanloop naar de nieuwe Europese legislatuur 2024 – 2029. In het hymne sheet heeft het Rijk haar inzet voor deze strategische agenda bepaald met 4 aandachtspunten te weten:

1. *Een Unie die haar concurrentievermogen versterkt en de groene en digitale transitie stimuleert.*  
Hier wordt vooral ingezet op het concurrerende vermogen van de EU op het wereldtoneel. Daarnaast moeten publieke belangen gewaarborgd blijven en moet er ingezet worden op het versterken van de arbeidskracht en het ondersteunen van een eerlijke, duurzame, inclusieve en goed beschermde interne markt.
2. *Een sterke Unie die vol vertrouwen de huidige geopolitieke realiteit onder ogen ziet.*  
Nu er oorlog woedt op het continent is het Rijk de mening toegedaan dat de EU strategischer gebruik moet maken van diens economische gewicht en het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid te versterken.
3. *Een Unie die geworteld is in democratie en gebonden is aan gedeelde regels.*  
Hier wordt onder andere de democratische legitimiteit van de EU aangesproken en het belang van transparant overheidshandelen benadrukt.
4. *Een Unie die het transitievermogen heeft en blijk geeft van implementatiekracht.*  
De continuïteit van regelgeving en de implementatiekracht van ambitieuze plannen moeten gewaarborgd blijven. Het Rijk benadrukt hier dat slimme keuzes

maken binnen het financiële en budgettaire kader cruciaal zijn en dat betere regelgeving nodig is om lange termijndoelen te behalen. Ook moet er gekeken worden naar de verschillen in uitvoeringscapaciteit tussen de verschillende lidstaten en daar rekening mee houden bij de evaluatie van wetsvoorstellen.

Naar verwachting zullen aanvullend op het hymne sheet ook de Haagse departementen hun inzet bepalen in de vorm van non-papers. Ook de provincies werken interbestuurlijk samen met het Rijk, IPO/HNP, VNG en het UvW aan een position paper. Hierin wordt onder meer aandacht gevraagd voor:

1. Commissie 2024 – 2029 is de EC van de uitvoering en implementatie, belangrijk om ‘feedback’ te organiseren vanuit decentrale overheden – daar waar EU-beleid wordt uitgevoerd
2. Elke regio telt:
  - a. Van kwantitatieve EU-normering naar meer kwalitatieve doelstellingen met ruimte voor lokaal/ regionaal maatwerk.
  - b. Regionale verschillen, belang behoudt regionaal beleid/ decentrale uitvoering.

Hoewel het position paper nog in ontwikkeling is verwachten we dat de inhoudelijke focus komt te liggen op onderwerpen zoals groene transitie, water, digitalisering en de regel – en implementatiedruk.



# 12. Het Europese subsidielandschap

Europese subsidies hebben inhoudelijk veel raakvlakken met de provinciale opgaven. De provincie Utrecht vraagt jaarlijks verschillende Europese subsidies aan en voert diverse Europese subsidieprojecten uit die weer

bijdragen aan onze provinciale doelstellingen. In dit hoofdstuk brengen we per thema kansrijke subsidieprogramma's in kaart. Op basis hiervan zullen ook het komende jaar nieuwe verkenningen worden uitgevoerd, concrete

aanknopingspunten in beeld gebracht en nieuwe EU-projecten worden ontwikkeld.

## 12.1 Duurzame Gezonde Leefomgeving

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	hoge match	Prioriteit 2. Groener en koolstofarm.	Innovatie, opschaling en uitrol, pilots & financierings-instrumenten MKB.
GLB (ANLb)	hoge match	Ecologie en klimaatdoelen in landbouw en landschapsbeheer (o.a. water opslaan, koolstofbeheer).	Uitvoer acties en beheeractiviteiten.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	Prioriteit 2: Groen. o.a. watermanagement en biodiversiteit.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdende programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	Prioriteit 3. Klimaatadaptatie, vervuiling en biodiversiteit. Mogelijk geen budget.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	Prioriteit 1: Klimaat en milieu.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	hoge match	Innovatieve acties gericht op steden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2, cluster 6: Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture & Environment.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT RawMaterials, Climate-KIC, Urban Mobility. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	hoge match	Sub-programmes Nature & Biodiversity, Circular Economy and Quality of Life.	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	hoge match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.

## 12.2 Slimme en multimodale mobiliteit

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	hoge match	Doelen: 2. Energie-efficiëntie & 6. Duurzame stedelijke ontwikkeling.	Innovatie, opschaling en uitrol en pilots.
<a href="#">GLB (NSP)</a>	geen match	Geen match.	Uitvoer acties en beheeractiviteiten.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	Prioriteit 2: Groen: energie-efficiëntie, emissiereductie & koolstofvrije stedelijke mobiliteit.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdend programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	Prioriteit 2.5: Bevorderen van duurzame multimodale stedelijke mobiliteit.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	Prioriteit 2: Energietransitie, sub: reductie van emissies.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	hoge match	Innovatieve acties gericht op steden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2: Climate, Energy & Mobility.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT RAW Urban Mobility. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	geen match	Programma is gericht op de omgeving en klimaat en heeft geen sterke link met mobiliteit.	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	hoge match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.
<a href="#">TEN-T (CEF Transport)</a>	hoge match	Financiering ter verbetering van het Trans-Europese Transportnetwerk (TEN-T).	Ontwikkeling en aanleg van nieuwe en gemoderniseerde infrastructuur.

Ten aanzien van de significante investeringsopgave in de infrastructuur verkent de provincie Utrecht actief waar Europese subsidiemogelijkheden bij kunnen dragen aan de verwezenlijking van de doelstellingen. Daar waar de investeringsopgave het core- of comprehensive netwerk van het Trans-Europese Transportnetwerk (TEN-T) beslaat zal de provincie, in samenwerking met Rijkswaterstaat, subsidies vanuit de Connecting Europe Facility (CEF) aan proberen te trekken. Projecten buiten het voorgenoemde TEN-T netwerk komen alleen in aanmerking voor Europese subsidies wanneer er sprake is van een sterk innovatieve aanpak of er een grote bijdrage wordt geleverd aan de verduurzaming van ons mobiliteitssysteem.



## 12.3 Energietransitie

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	hoge match	Innovatie, Groener & Koolstofarm (energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en energiesystemen).	Innovatie, opschaling en uitrol en pilots.
<a href="#">GLB (NSP)</a>	geen match	Geen match met energie.	N.v.t.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	Prioriteit 2: Groener Europa (o.a. hernieuwbare energie, en slimme energiesystemen).	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdend programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	Prioriteit 2: Groene transitie (mogelijk door budget heen).	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	Prioriteit 2: Energietransitie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	hoge match	Innovatieve acties gericht op steden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2, cluster 5: Climate, Energy & Mobility.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT CLIMATE-KIC en InnoEnergy. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	hoge match	Sub-programme Clean Energy Transition.	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	matige match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.



## 12.4 Digitalisering

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	matige match	P1: Innovatie en invoering van geavanceerde technologieën.	Innovatie, opschaling en uitrol en pilots.
GLB (NSP) (was <a href="#">ELPFO/POP</a> )	geen match	Geen match.	Uitvoer acties en beheeractiviteiten.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	Prioriteit 1: Slimmer Europa. Subdoel: digitalisering.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdend programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	P1: Robust and smart economies.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	P4: Innovatie en uptake van nieuwe technologie.	Grensoverschrijdende samenwerking .
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	hoge match	Innovatieve acties gericht op steden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2. <ul style="list-style-type: none"> <li>Cluster 1: Health</li> <li>Cluster 3: Civil Security for Society</li> <li>Cluster 4: Digital, Industry &amp; Space</li> <li>Cluster 5: Climate, Energy &amp; Mobility</li> <li>Cluster 6: Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture and Environment</li> </ul>	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT DIGITAL. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	matige match	Programma is gericht op de omgeving en klimaat en heeft geen sterke link met digitalisering.	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	hoge match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.



## 12.5 Circulaire samenleving

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	hoge match	Doelstelling 2: Groener en koolstofarm,. Subdoel m.n. 'Bevorderen van de transitie naar een circulaire economie'.	Innovatie, opschaling en uitrol en pilots.
GLB (ANLb)	hoge match	Ecologie en klimaatdoelen in landbouw (oa water opslaan, koolstofbeheer).	Uitvoer acties en beheeractiviteiten.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	PO 2: Circulaire economie.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdend programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	Prioriteit 2.4: Transitie naar een circulaire economie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	Prioriteit 3: Circulaire economie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	hoge match	Innovatieve acties gericht op steden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2: <ul style="list-style-type: none"> <li>Cluster 4: Digital, Industry &amp; Space</li> <li>Cluster 5: Climate, Energy &amp; Mobility</li> <li>Cluster 6: Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture &amp; Environment</li> </ul> VB: PLAST2bCLEANED	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT RAW Materials. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	hoge match	Sub-programme Circular Economy & Quality of Life.	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	hoge match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.

## 12.6 Plattelandsontwikkeling

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	hoge match	P2: Groener en koolstofarm.	Innovatie, opschaling en uitrol en pilots.
GLB (ANLb)	hoge match	Ecologie en klimaatdoelen in landbouw en landschapsbeheer (oa water opslaan, koolstofbeheer).	Uitvoer acties en beheeractiviteiten.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	Prioriteit 5: Sub: Ontwikkeling en integratie op sociaal, economisch en ecologisch vlak van niet-stedelijke gebieden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdend programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	P3: Klimaatadaptatie, vervuiling en biodiversiteit.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	P1: Klimaat en Milieu, sub: natuurherstel en vervuiling.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	geen match	Innovatieve acties gericht op steden. Geen match.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2: <ul style="list-style-type: none"> <li>Cluster 2: Culture, creativity and inclusive society</li> <li>Cluster 5: Climate, Energy &amp; Mobility</li> <li>Cluster 6: Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture and Environment</li> </ul>	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT Climate-KIC, EIT Food, EIT InnoEnergy. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	hoge match	Alle sub-programmes zouden interessant kunnen zijn: <ul style="list-style-type: none"> <li>Clean Energy Transition</li> <li>Climate Action</li> <li>Circular Economy and Quality of Life</li> <li>Nature &amp; Biodiversity</li> </ul>	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	hoge match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.



## 12.7 Regionale economie

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	hoge match	P1: Innovatie.	Innovatie, opschaling en uitrol en pilots + financierings-instrumenten MKB.
GLB (ANLb)	geen match	Geen match.	Uitvoer acties en beheeractiviteiten.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	Prioriteit 6: Beter bestuur en beleid.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdend programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	Prioriteit 1: Robuuste en slimme economie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	Prioriteit 4: Innovatie en veerkracht.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	matige match	Innovatieve acties gericht op steden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2. <ul style="list-style-type: none"> <li>• Culture, creativity and inclusive society</li> <li>• Cluster 4: Digital, Industry &amp; Space</li> <li>• Cluster 5: Climate, Energy &amp; Mobility</li> <li>• Cluster 6: Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture &amp; Environment</li> </ul>	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT InnoEnergy. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	hoge match	Alle sub-programmes zouden interessant kunnen zijn: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Clean Energy Transition</li> <li>• Climate Action</li> <li>• Circular Economy and Quality of Life</li> <li>• Nature &amp; Biodiversity</li> </ul>	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	hoge match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.

## 12.8 Klimaat

### Structuur- & investeringsfondsen

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">EFRO (Kansen voor West III)</a>	hoge match	Prioriteit 2: Groener en koolstofarm.	Innovatie, opschaling en uitrol en pilots.
GLB (ANLb)	geen match	Ecologie en klimaatdoelen in landbouw en landschapsbeheer (oa water opslaan, koolstofbeheer).	Uitvoer acties en beheeractiviteiten.
<a href="#">Interreg Europe</a>	hoge match	Onderwerp 2: Groen. Subonderdelen oa. Hernieuwbare energie, watermanagement, biodiversiteit.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.
Interreg A	matige match	Grensoverschrijdend programma. Er zijn meerdere programma's waarbij provincie Utrecht alleen kan deelnemen d.m.v. uitzonderingspositie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NS</a>	matige match	Prioriteit 2: Green transitions & Prio. 3: Klimaatadaptatie, vervuiling en biodiversiteit.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interreg B. NWE</a>	hoge match	Prioriteit 1: Klimaat en milieu & Prioriteit. 2: Energietransitie.	Grensoverschrijdende samenwerking.
<a href="#">Interregional Investments (I3)</a>	hoge match	Financiële ondersteuning bij het in de markt zetten en het uitbreiden van interregionale innovatieprojecten op het gebied van slimme productie en de groene & digitale transitie.	Grensoverschrijdende samenwerking innovatieprojecten.
<a href="#">European Urban Initiative</a>	matige match	Innovatieve acties gericht op steden.	Beleidsontwikkeling, kennisdeling & netwerkvorming.

### Thematische programma's

Subsidieprogramma	Mate van match	Onderwerp	Type projecten
<a href="#">Horizon Europe</a>	hoge match	Met name in Pillar 2: <ul style="list-style-type: none"> <li>Cluster 4: Digital, Industry &amp; Space</li> <li>Cluster 5: Climate, Energy &amp; Mobility</li> <li>Cluster 6: Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture &amp; Environment.</li> </ul>	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">EIT</a>	matige match	B.v. EIT CLIMATE-KIC en InnoEnergy. Vaak moet je lid zijn om aanvragen in te kunnen dienen.	Onderzoek & Innovatieprojecten.
<a href="#">LIFE</a>	hoge match	Sub-programmes 'Climate Change Mitigation and Adaptation' en 'Clean Energy Transition'.	Test- en demonstratieprojecten en beleidsontwikkeling.
<a href="#">SMP (COSME/EEN)</a>	hoge match	Richt zich op het MKB en één interne markt.	Voorwaarden scheppen voor en steun aan MKB.